

Улф Старк

БУДАЛЕ И СМАРАЧИ

Наслов оригинала

Ulf Stark
DÅRFINKAR OCH DÖNICKAR

Text © Ulf Stark, 1984

First published by Bonnier Carlsen Bokförlag, Stockholm, Sweden
Published in the Serbian language by arrangement with Bonnier Group Agency, Stockholm, Sweden

За издање на српском језику © Креативни центар 2009

Библиотека *Свет је један*

књига четрдесет прва
прво издање

Уредник библиотеке

Дејан Беговић

Уредник издања

Слађана Илић

Илустрације

Борис Кузмановић

Лектор

Ивана Игњатовић

Дизајн корица

Андреј Војковић

Припрема за штампу

Марко Хубер

Издавач

Креативни центар, Београд, Градиштанска 8
тел. 011/ 38 20 464, 24 40 659, 38 20 483
www.kreativnicentar.rs
e-mail: info@kreativnicentar.rs

За издавача

мр Љиљана Маринковић, директор

Штампа

Графостил

Тираж

2.000

ISBN 978-86-7781-713-8

Издавање ове књиге помогао је *Савет за културу Шведске*

Улф Старк
=
БУДАЛЕ
И СМАРАЧИ

Са шведског превела
Славица Агатоновић

Креативни центар

Прво поглавље

*у којем њрослављам рођендан, кућа
њоследњи њуи буја од живоиџа, селимо се
и нешио заборављамо*

Било је тихо у кући. Први сунчеви зраци тражили су пут између зграда на тргу и погодили су ме право у лице. Устала сам иако је било прерано. Ионако не бих могла поново да заспим.

Тог јутра пунила сам дванаест година и тад је све почело.

Стан је изгледао као она депонија на коју је ускоро требало да се одселимо. Свуда су лежале гомиле ствари – чаршави, завесе, стара одећа, глупи украсни предмети које је кева скупљала, књиге, блокови за цртање, четкице и одбачени цртежи. Полако сам возила слалом између ствари.

Провирила сам у дневну собу.

Тамо је кева спокојно спавала. Покрила се старом бундом од сребрне лисице зато што јој је увек било хладно ноћу. Килрој, наш пас, лежао је код њених ногу. Поспано ме је погледао док сам

стајала на вратима, изненађен што сам, за промену, устала пре њега. Онда је склизнуо с кревета и напао ме уз ситно кевтање, дахтање и влажно гуркање.

„Шшш! Пробудићеш кеву“, шапнула сам у његово коврцаво уво.

Одвукли смо се у кухињу. Нашла сам пластичну посуду и миксер међу гомилама шерпи, увијених чаша и тањира, чинија за сос и супу и модли за колаче. Умутила сам шлаг и премазала тарту коју сам направила претходне вечери, док се кева бавила једном од својих илустрација за часопис. Завршила сам све то тако што сам на тарту тутнула дванаест прскалица од Божића јер нисам могла да нађем свећице.

„Све је срање“, рекла сам.

Килрој је полизао шлаг с мојих прстију и погледао ме својим тужним очима као да схвата како је све тужно и како ће све постати замршено. Сагла сам се и загњурила лице у његову меку длаку, белу попут шлага, и пожелела да могу у њој да нестанем као у неком белом облаку.

Нисам имала жељу да славим рођендан.

Нисам имала жељу да одем од свега – из овог досадног стана у којем ми је било тако лепо, од оног бесног намћора Седерстрема, који је живео у приземљу и увек се жалио што кева свира саксофон ноћу и што Килрој пиша испред улаза.

Нисам хтела да одем од својих другова, школе и кафића на тргу. Требало је да се одселимо јужно од центра града, у неку страћарицу у којој је дувала промаја. Што се мене тиче, исто смо тако могле да одемо у неку селендру са слинавим кравама и дебелом децом. Требаће ми два сата метроом да се вратим овамо. Али најгоре од свега ипак је било то што ћемо кућу да делимо са Ингвеом, неким идиотом с којим је кева решила да живи. Ако љубав може да те превари да правиш такве глупости, надам се да се никад нећу заљубити!

Неко време седела сам и блејала код кухињског прозора, размишљајући о свему ономе што нећу. Кад је сат у кухињи откуцао осам, припремила сам послужавник с тортом, конзервом *фанџе*, шољицом кафе, прашњавим пластичним цветом који сам нашла у дневној соби и са чинијом хране за псе. Сат, грдосија од махагонија и месинга, звонио је као луд. Кева га је добила од деде, уз гомилу других сатова, кад се одселио на геријатрију. Стајали су и зврцакли, и куцкали, и зврндали свуда наоколо јер се кева никад није потрудила да их навије. Али сат у кухињи био је тачан. Њега сам сама навијала да бих знала кад треба да кренем у школу.

„Ајмо сад“, рекла сам Килроју.

Знала сам да ће кева да заборави мој рођендан. Никад се не би сетила нечег таквог. Кад је

реч о именданима, то ионако није било важно. Зовем се Симона, а тог одвратног имена, сва срећа, нема у календару.

Упала сам прскалице и умарширала у дневну собу. Килрој ми се мотао око ногу и весело завијао док сам певала *Данас ми је диван дан, диван дан, диван дан!*, а прскалице су прштале и бацале искре унаоколо.

Није баш нарочито лепо звучало и кева се окренула на другу страну.

Спустила сам тарту с ватрометом који је прштао на столицу поред кревета и продрмала кеву.

„Шта је било?“ , загроктала је кева испод бунде. „Зар не можете да будете мало тиши?!“

„Само славим свој рођендан“ , рекла сам. „Ако хоћеш, има торте!“ Буновно је провирила, гледајући у мене, прскалице и Килроја, и показала блистав осмех. Онда се искобељала из кревета, шчепала ме и стисла уз своје огромно тело, које је мирисало на парфем и дуван.

„О љубави! Како сам могла то да заборавим?!“ , рекла је. „Не љутиш се ваљда на мене због тога? Све је у последње време било тако збрда-здола. Е сад ћеш да добијеш поклон!“

Увила се у бунду и почела да каска наоколо, кроз крш, тражећи неки погодан поклон. Ножним прстима са црвено налакираним ноктима чачкала је мало по гомилама ствари на поду, оним које је почела да разврстава, копала је по неким кутијама, а онда је застала испред великог огледала у златном раму. Провукла је руку кроз косу офарбану у црно. У оној бунди изгледала је као главна глумица из неког руског историјског спектакла. Прашина се ковитлала око ње као мећава у сибирској тундри.

„Не треба“ , рекла сам.

„Шта то?“

„Не треба ми никакав поклон“ , рекла сам.

„Не треба ми никакав поклон!“, поновила је увређеним гласом док ме је попречно гледала у огледалу. „То кажеш само да бих имала грижу савести, рибице моја мала!“

Видела сам себе у огледалу као неку бледу мрљу иза ње. Изгледала сам као офуцани мали примат који живи у *Месечевој хали* у зоолошком врту. Готово да сам нестајала у кевиној светлости.

„У реду“, рекла сам. „Наравно да желим поклон.“

Кева је копала по неком дрвеном сандуку који је претходног дана довукла с тавана и извукла је прашњаву кристалну куглу; трљала ју је о бунду док није засјала као лампа у сивој јутарњој светлости што је продирала кроз кухињска врата.

„Ово ћеш да добијеш!“, рекла је. „То је кристална кугла. Некада давно припадала је мајци твог деде. Сам Бог зна какве је све грозоте и лепоте предвидела у своје време. У њој можда можеш да видиш своју велику љубав.“

Стаклено јаје је било хладно кад сам га узела. Било је толико тешко да сам га скоро испустила на ногу.

„Да ли си у овоме нашла Ингвеа?“, питала сам. „Онда не дајем ни пет пара за њу.“

Кева се правила да то није чула. Села је на ивицу *чудовишта од махаџонија*, кревета који ћу морати да преузmem кад се преселимо, и јела је

торту, хранила Килроја и шалила се док скоро нисам заборавила како је дан одвратан.

„Ти и ја ћемо се држати заједно“, рекла је.

Онда је скочила да обави гомилу разговора са осталима који су живели у згради. Извадила је посуђе које је била спаковала и умесила векну хлеба која је незамисливо нарасла. Намеравала је да приреди забаву тог поподнева. Она је обожавала забаве. А опроштајна забава је, осим тога, била практична јер сте могли да се отарасите неких ствари које нисте хтели да понесете са собом.

Покупила сам остатке с рођенданске прославе и пошла да прошетам с Килројем.

Негде око четири народ је почео да навире. До тада смо стигле да рашчистимо оно најгоре и да наслажемо сандуке и картонске кутије дуж зидова. Прва је дошла Гранићка, која ујутру дели новине и која је навикла да рано стиже. Широко се осмехнула откривши вештачке зубе и радознало је погледала око себе. Онда су, један по један, почели да упадају сви они чија су се имена налазила на списку код улаза: Јохолајнен, Нистед са својом бучном децом, Енгманови, Билунд, Викманс, Густавсон-Фреден и Седерстрем. Донели су чиније и тацне с кобасицама и сиром, киселим краставцима, харингама, сувим шљивама, пирошкама и котлетима. Седерстрем, тај шкрти

јарац, донео је комад ускисле крвавице увијен у фолију и мрко је гледао око себе.

У ципелама с танким потпетицама и са наказним шеширом с хиљаду стаклених перли које су, попут вела, висиле на ободу и звецкале, кева је велико уживала. А ја сам се осећала одбаченом. Мени је све било тако бесмислено. Зашто да се упознаје са свим овим људима с којима се раније нисмо дружиле баш сад, кад треба да се одсели одавде?

После неког времена појавили су се радници за селидбе да би покупили наше ствари. Кева им је сипала да једу. Све више хране и пића

пристизало је из различитих станова и гласови су постајали све јачи, а дим из цигарета и цигара згушњавао се испод плафона.

Матори Јохолајнен донео је своју хармонику, а кева му се придружила са саксофоном. Лежала сам склупчана на кутијама за селидбу код зида и гледала остале како укочено плешу. Седерстрем је затворених очију играо с крупном Билундовом. Један од радника за селидбе вртео се наоколо с госпођом Енгман. Нистедов петогодишњи син седео је насред пода и покушавао да нахрани Килроја хладним рибљим ћуфтама из конзерве коју је негде нашао.

Усред галаме зазвонио је телефон. То је био Ингве.

„Могу ли да разговарам с твојом мамом?“, рекао је кад сам се јавила.

„Није код куће“, рекла сам.

„Знам да је ту“, рекао је. „Зашто још нисте кренуле?“

„Па кева јесте“, рекла сам.

„Знам да је ту“, застењао је. „Али у реду. Видимо се сутра пре подне.“

„Ко је то био?!“, викнула је кева.

„Само нека будала која је погрешила“, рекла сам и насмешила се.

Господин Викман, који је великим корацима некуд пошао, оклизнуо се на смесу од рибљих

ћуфти и згазио Килројев реп. Килрој је завијајући пролетео кроз кухињска врата. То је за њега било превише, да га прво кљукају брашњавим риблим грудвама, па да му онда спљоште реп. И мени је било доста. После неког времена задремала сам на кутијама за селидбу.

Не знам колико је било сати кад ме је кева пробудила.

„Идемо сад“, рекла је.

„Ммм“, рекла сам.

Нико није приметио кад смо нестале.

„Сад ми је скоро жао што се селим“, рекла је кева на вратима.

„Ааа“, рекла сам, иако ми није било важно.

Кристални лустер љуљао се лагано на промаји пошто је један прозор био отворен. Светлосни одсјаји играли су по тапетима с тамним флекама на местима на којима су некада стајале слике и друге ствари. Месец је сијао као свевидеће око које посматра ту представу: таласање плеса међу остављеним намештајем, столовима с полизаним тацнама, празним чашама и опушцима који су се димили.

Укрцале смо се у товар за селидбу. Ставила сам главу у кевино крило.

„Имам осећај да смо нешто заборавиле“, рекла је и помазила ме по челу.

Нисам одговорила. Није ме то бринуло. Она је стално нешто заборављала. Осим тога, намерно је оставила гомилу ствари. Успавало ме је зујање мотора, па нисам видеела мостове и путеве којима смо ишли, нити хиљаду светала којима Стокхолм ноћу украшава своју рођенданску торту.

Девојчицу Симону окружују сасвим необични ликови – мама која стално нешто заборавља, па чак и њиховог пса у току селидбе, дека који бежи из болнице у женским чизмама и мамин момак који је смешан као пајац. С њима није лако живети зато што се много разликују од других људи. Симона, која забуном постаје Симон, није најсрећнија због тога, али схвата да људи, захваљујући различитости, имају моћи којих нису ни свесни и да се у животу врло често истовремено догађају луде и тужне ствари.

ISBN 978-86-7781-713-8

9 788677 817138

